

PAPER DETAILS

TITLE: KANT VE BENJAMIN'DE SIDDETİN TARİHİ VE HATIRLAMA

AUTHORS: Hakan ÇÖREKÇIOĞLU

PAGES: 1-10

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/803737>

KANT VE BENJAMİN'DE ŞİDDETİN TARİHİ VE HATIRLAMA*

Hakan ÇÖREKÇİOĞLU**

ÖZET

Bu çalışma, Kant ve Walter Benjamin'in tarih ve tarih yazımı ile hatırlamanın politik işlevi arasında kurdukları ilişkiyi şiddet ve barış teması üzerinden ele almaktadır. Buna göre, Kant varsayımsal bir tarihsel ilerleme anlayışından, Benjamin ise ilerleme eleştirisinden hareketle bir tarih ve tarih yazımı anlayışı geliştirir. Kant ve Benjamin, tarih yazımı ile hatırlama yetisinin politik işlevi arasında karşılıklı bir ilişki olduğu konusunda uzlaşsalar da hatırlamanın metodolojik araçları konusunda farklı görüşlere sahiptirler. Ancak her iki filozof da, insanı, tarihsel konumundan doğan etik ve politik yükümlülüklerle sahip bir varlık olarak tasarlarlar.

Anahtar Kelimeler: Tarih, tarih yazımı, hatırlama, şiddet, savaş, barış.

(The History of Violence and Remembrance in Kant and Benjamin)

ABSTRACT

This study focuses on the connection between history, historiography and the political aspect of remembrance, as established by Kant and Walter Benjamin. Kantian history is hypothetical-progressive, whereas Benjamin's departure point is critique of progress. Even though both philosophers agree on the connection between historiography and the political aspect of the faculty of remembrance, they differ in the methodological instruments of remembrance. Yet, both philosophers envisage human as a being in his own historical situatedness with ethical and political responsibilities.

Keywords: History, historiography, violence, remembrance, war, peace.

* Bu çalışmanın ana teması, 2007 yılında Kocaeli Üniversitesi'nin düzenlediği Şiddet konulu sempozyumda sunulmuş olan "Benjamin ve Kant'ta Tarih ve Şiddet" başlıklı sözlü bildiriye dayanmaktadır.

** Adnan Menderes Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü öğretim üyesi
FLSF (Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi), 2012 Bahar, sayı: 13, s. 1-9
ISSN 1306-9535, www.flsfdergisi.com

5 Nisan 1795’de, Basel’de, devrimci Fransa Cumhuriyeti ile monarşik Prusya Devleti arasında bir barış antlaşması imzalanır. Aynı yıl, Kant bu sözleşmenin ona verdiği umutla ünlü eseri *Ebedi Barış*’ı yayınlar. 23 Ağustos 1939’da ise, Moskova’da, bu kez Nazi Almanyası ile Sovyetler Birliği arasında bir Saldırmazlık Paktı imzalanır. Yaklaşık bir yıl sonra, Walter Benjamin bu birliğin onda yarattığı hayal kırıklığının da etkisiyle *Tarih Kavramı Üzerine*’yi kaleme alır. Söz konusu iki eserde, Kant’ın olumlu Benjamin’in ise olumsuz bir örnekten hareketle ortaya koyduğu düşünceler aslında aynı amaçta birleşir: Şiddete son verecek bir barışın imkânını göstermek.

Yukarıdaki saptamadan hareketle bu çalışmada, Kant ve Benjamin’in dünya barışı ve insanlığın kurtuluşu hakkındaki görüşleri karşılaştırmalı olarak ele alınacaktır. Dolayısıyla, bu çalışmanın birbirine kenetli iki temel amacı bulunmaktadır: Birincisi, Kant ve Benjamin’in fikirleri bağlamında düşünce tarihine içkin olan etkileşimlerden birine dikkat çekmek; ikincisi ise, eski filozofların görüşlerini hatırlayarak, günümüzdeki şiddet fenomenini anlamak ve değerlendirmek için felsefe tarihinden bir katalizör olarak yararlanmaktır. Bu doğrultuda aşağıda, öncelikle, Kant’ın ve Benjamin’in şiddet ve barış konusundaki düşüncelerine yön veren tarihsel olaylar, bu olaylarla ilgili deneyimleri bağlamında ele alınacak ve daha sonra her iki filozofun tarih tasarımı ve hatırlama yetisine yüklediği politik işlev karşılaştırmalı olarak incelenecektir.

*

Kant’ı dünya düzeyinde bir barış durumunun koşulları hakkında düşünmeye sevk eden Basel Barış Antlaşmasıdır. Bu antlaşma imzalandığı dönem açısından, sadece iki devlet arasında yapılan konjonktürel bir sözleşmeyi ifade etmez, aynı zamanda dünya kamuoyuna bir örnek teşkil eder. Bu sözleşmeyle birlikte dünya, eski büyük monarşilerden birinin devrimci bir cumhuriyeti tanıdığına, daha da önemlisi onun *özgürlük* ve *eşitlik* gibi ilkelerini hukuksal düzlemde kabul ettiğine tanıklık eder. Kant da söz konusu kamuoyunun bir üyesidir ve onun gözünde Basel Antlaşması, evrensel barışın tarihsel koşullarının gerçeklik kazanmaya başladığının göstergesidir. Nitekim dünya barışının koşullarını sıralayan *Ebedi Barış*, işte bu temel düşünceden hareketle, Devrim’in *özgürlük*, *eşitlik* ve *bağımsızlık* gibi ilkelerini uluslararası ilişkilerin de zeminine yerleştirmeye, bu ilkelerde somutlaşan “insan haklarını gelecekteki her politika tarafından kabul edilen temeller” haline getirmeye çalışır¹.

¹ Völker Gerhardt, “Eine kritische Theorie der Politik: Über Kants Entwurf Zum Ewigen Frieden”, *Kritische Jahrbuch der Philosophie*, C 1 ed. Klaus-M. Kodalle, Königshausen und Neumann, Würzburg, 1996, 54-20, s.7.

Kant, *Ebedi Barış*'ta, insan haklarına dayalı uluslararası bir barış durumunun imkânı üzerine düşünmekle, aynı zamanda geleneksel politika felsefesinin hedefini bir adım öteye taşır. Bilindiği üzere, Antik Çağdan itibaren politik düşünme geleneğinde, politikanın temel işlevinin, şiddete karşı sözü tesis etmek olduğu kabul edilmiş; barışın koşulları üzerinde düşünmek filozofun temel görevi ve sorumluluğu olarak görülmüştü. Antikler kadar modern filozofların da paylaştığı bu temel yönlendirici düşünce uyarınca, savaş ancak dış tehdide karşı iç barışı tesis etmek ve korumak adına meşru olabilirdi. Ama ilk kez Kant ile birlikte, sadece iç barışın imkânı üzerine değil, aynı zamanda devletler arasında, yani uluslararası düzlemde, barışı tesis etmenin imkânı üzerine düşünceler teorik bir dayanak bulur. Böylece, Kant, insan haklarını devletlerin “insan haklarına”² dönüştürerek uluslararası ilişkilerde de barış durumunun koşullarını temellendirmeye çalışır.

Benjamin'in de *Tarih Kavramı Üzerine*'de temel amacı, dünya çapında yaşanan şiddete son verecek koşulları ortaya koymaktır. Eserin yazılmasına vesile olan en önemli faktör, yukarıda değinmiş olduğumuz gibi, Naziler ile Sovyetler Birliği arasında imzalanan Saldırmazlık Paktı ve onun yarattığı sonuçlardır. Tarih, bu kez sistematik şiddet uygulayan faşist Nazi Almanyası ile kendini tüm insanlığın son amacı olarak takdim eden komünist Sovyetler Birliği arasındaki işbirliğine sahne olur. Bu işbirliği, Avrupa'da, özellikle sol kesimde, büyük bir şaşkınlık yaratır; Marksist çevrelerce komünist ideale yapılan büyük bir ihanet olarak değerlendirilir. Böylece Benjamin, tamamen olumsuz bir örnekten hareketle, *Tarih Kavramı Üzerine*'de tarihçinin (Benjamin'in terminolojisiyle tarihsel materyalistin) görevini yeniden formüle eder. Bu formülasyon dolayısıyla filozof, şiddete, bu defa tüm dünyayı tehdit eden *faşist şiddet*'e karşı çıkmamanın koşulları üzerinde bir kez daha düşünür.

O halde, açıktır ki, Kant ile Benjamin düşüncelerini tarihsel örneklerden hareketle geliştirmeleri ve bu yolla şiddete son verecek koşullar üzerine düşünceleri bakımından aynı çizgide buluşurlar. Ancak iki filozof arasındaki benzerlik sadece bundan ibaret değildir. Onlar, yaşadıkları deneyimlerini belli bir bağlam içine yerleştirebilmek ve deneyimledikleri tarihsel olguları etik ve politik bir takım ilkelerle ilişkilendirebilmek için belli bir tarih ve tarih yazımı anlayışı geliştirmeleri bakımından da aynı noktada yer alırlar.

*

² Otfried Höffe, (1997) “Kant als Theoretiker der internationalen Rechtsgemeinschaft”, *Kant in der Diskussion der Moderne*, Ed. G. Schönrich – Y. Kato, Suhrkamp, Frankfurt am Main, 2. Baskı, 1997, 489-505, s. 492.

Kant, *Ebedi Barış*'ın satır aralarına gizlediği, ama *Fakülteler Çatışması*'nın II. Bölümünde açıkça ifade ettiği bir tarih anlayışı geliştirir ve bu anlayış, Langthaler ve Honneth'in gösterdiği gibi, Benjamin'in *Tarih Kavramı Üzerine*'de formüle ettiği tarih tasarımı ile ciddi benzerlikler taşır³. *Fakülteler Çatışması*'na Kant, öncelikle kehanetçi tarih anlayışını eleştirmekle başlar. Ona göre, geçmişteki kötü olaylara bakarak, gelecekte daha şiddetli bir ahlaki çöküntünün, kültürel ve politik yozlaşmanın insanlığı beklediği yönündeki bütün iddialar kehanetçi bir yaklaşımın ürünüdür⁴. Kant, bu tür kehanetlerin kendini gerçekleştiren kehanetler olabileceğini düşünür ve onların aslında mevcut durumu korumak adına, ideolojik birer bastırma mekanizması olarak iş gördüklerini ima eder.

Bu tür tarih anlayışını ve ona eşlik eden tarih yazıcılığını eleştirirken Kant, Benjamin'in daha sonra *Tarih Kavramı Üzerine*'de iddia ettiği gibi, tarihte meydana gelen her şeyin “yorumcunun dehşete kapılmadan üzerinde düşünemeyeceği tek bir kaynağı”⁵ olduğunu ileri sürer. Bu tarih ezilenlerin tarihidir ve onu şekillendiren kaynak, Benjamin'in kelimesiyle söylersek, “galip” in uyguladığı şiddet ve ona içkin olan zulümdür. Elbette ki Kant, “galip” kelimesini kullanmaz, bunun yerine “efendiler” kelimesini tercih eder. Dolayısıyla, Kant, kendi “şimdisi”ne kadar devam eden tarihsel süreci, efendinin (galibin) amaçlarının gerçekleşmesi ve onun tarafından uygulanan şiddetin tarihi olarak görür. Tarihin enkaz üzerine enkaz biriktiren tek bir katastrofiden ibaret olduğunu söyleyen Benjamin'den önce⁶ Kant, insan soyuna karşı işlenen suçların “dağ kadar biriktiğini” söyler ve “şimdi\artık duyarlı insanların” bu tarihsel veriye bakarak insanlığın tarih boyunca aynı acıyı yaşadığını görüp bu büyük “yangından sonra yenilenmiş bir dünya” yaratabileceklerini iddia eder⁷. Böylece, tıpkı Benjamin gibi, Kant da, bu tarihsel durumu\veriyi saptamakla yetinmez; “empirik” bir tarih anlayışı yerine “eleştirel bir tarih anlayışı”nın⁸ gerekliliğine vurgu yaparak, “bir tarihçinin ya da geçmişin büyük bir yangın felaketinden ibaret bir geçmiş olduğunun bilincine varan birisinin, bu haksızlığı gidermeye çalışacağını, geçmişin bedeli ödenmeyen haksızlıkları üzerinde

³Rudolf Langthaler, “Benjamin und Kant oder: Über den Versuch, Geschichte philosophisch zu Denken”, *Deutsche Zeitschrift für Philosophie*, 50, 2002, 203-225, s. 205-6; Axel Honneth, “Geschichte als Fortschritt?: Kants Geschichtsphilosophie und die Gegenwart”, *Kant Lebt*, ed. Birgit Recki ve S. Meyer, I. Ahl, Mentis, Paderborn, 2006, 126-145., s. 126-127.

⁴ Immanuel Kant, *der Streit der Fakultäten, Werkausgabe, (12 Cilt Halinde)*, Ed. W. Weischedel, Suhrkamp, Frankfurt am Main, 1977'inde, s. 351-52; krş. Honneth, 126.

⁵ Benjamin Walter, *Über den Begriff der Geschichte, Gesammelte Schriften*, C. I.2, ed. Rolf Tiedemann ve Hermann Schweppenhäuser, Suhrkamp, Frankfurt am Main, 1991, s. 696.

⁶ A.g.e, s. 697-98.

⁷ I. Kant, *der Streit der Fakultäten*, s. 353.

⁸ Langthaler, 204.

düşünmeye başlayacağını iddia eder. Kant, bu haksızlığı telafi etme arzumuzun daha iyiye doğru ilerleme gücümüzü harekete geçireceğini düşünerek, zulüm ve acının yığılması olan tarihi, barışın tarihine döndürmeyi, başka bir deyişle geçmiş şimdide, dolayısıyla gelecekte tersine çevirmeyi hedefler⁹. Benjamin ise, bunu “tarihin havını tersine taramak” olarak formüle eder¹⁰. Bu tersine çevirme teşebbüsünün hedefi, tarihi efendinin\galibin elinden kurtarmak, onun tarih boyunca uyguladığı baskı ve şiddeti telafi etmek, yani şiddetin tarihinden ibaret olan geçmişin bedelini ödemektir.

Buraya kadar özetlemeye çalıştığımız şekliyle Kant’ın *Fakülteler Çatışması*’nda formüle ettiği tarih anlayışı ile Benjamin’in *Tarih Kavramı Üzerine*’deki tarih anlayışı, sadece tarihe ilişkin yaklaşımları bakımından değil, aynı zamanda tarih yazımından bekledikleri şey bakımından da aynı noktada birleşir: *Şiddetin tarihini*, barışın tarihine çevirmek. Fakat onlar, Honneth’in de belirttiği gibi, bu amaca erişmek için önerdikleri yol bakımından farklı noktada yer alırlar¹¹. Başka deyişle, aynı amacı paylaşmaları bakımından ortak olmalarına rağmen, bu amaca götürecek metodolojik araçlar konusunda farklı düşünürler. Benjamin, katastrofik bir tarih anlayışından hareketle büyüsel bir hafızayı temel metodolojik araç olarak görürken, Kant, varsayımsal bir ilerleme anlayışından hareketle genetik olan ve öğrenme sürecine dayanan bir hatırlamayı öne çıkarır.

*

Benjamin, *Tarih Kavramı Üzerine*’de tarihe rasyonel bir amaç atfeden tarih anlayışlarına karşı çıkar. Ona göre, bu tip tarih anlayışı, bütün türleri ve biçimleri dahilinde, geleceği kendisine temel referans noktası olarak alır. Oysa Benjamin için tarihçinin esas görevi, öncelikle geçmişe yönelmek, geçmiş kurtarmaktır. O, geleceğin, ancak, geçmişteki haksızlıklar telafi edildiği takdirde daha iyi bir gelecek olabileceğini düşünür. Dolayısıyla, Benjamin için tarih rasyonel bir hedef taşımadığı gibi homojen de değildir, tam tersine geçmiş parçalıdır ve bu parçalanmanın nedeni bütün bir tarihe içkin olan aynı katastrofidir. O halde, yapılması gereken şey, geçmişin parçaları arasında bağlantı kurmaktır. Tarihsel materyalistin (dolayısıyla devrimci bir tarihçinin) görevi, bu bağlantıları kurarak kurtuluşun imkânını göstermektir. Bu ise, hatırlama yetisiyle mümkün olur. Hatırlama, eleştirel bir pozisyona yerleşmemizi mümkün kılarak geçmişin özneleriyle iletişime geçmemizi sağlar. Bunun temelinde yatan şey de, benzerlikler ve tekabül yetler vasıtasıyla büyüsel olarak harekete geçen bir hafızadır.

⁹ . krş. aynı zamanda Honneth 126-127., Langthaler, s. 212-213

¹⁰ W. Benjamin, *Über den Begriff der Geschichte*, s. 697

¹¹ Bkz. Honneth, s. 127-128.

Benjamin, bu tür iletişimin, “tehlike anında aniden parlayan bir hatıra”¹² olarak açığa çıkacağını düşünür. Böylece büyük şiddet olaylarında, benzer yaşantılar “ani bir hatırlama” olarak açığa çıkabilir ve bu benzerlikleri kavrayan bir *bilinç* geçmişle kurtarıcı bir ilişkiye girebilir. Bu aslında bir *farkındalık anı*’dır ve geçmişteki benzer yaşantılar bu yolla *şimdiki an*’a bağlanmış olur. Tam da bu *an*’da *geçmiş*, *şimdi* ve *gelecek* bir araya gelir ve *geçmiş*’le *şimdi*’de kurulan ilişki, *gelecek*’e doğru kurtarıcı bir işlev kazanır. Bu benzerlikler tasarımına dayalı büyüsel hatırlama anlayışıyla Benjamin, tarihin havını tersine döndürmenin mümkün olabileceğini, *geçmiş* ile *şimdi* arasındaki benzerliklerin bilincine varmış bir tarihçinin de zulüm görenin bakış açısından tarih yazabileceğini düşünür.

Ashında Kant da, tıpkı Benjamin gibi, tarihin kaotik ve parçalı olduğunu kabul eder, ama buna rağmen, tarihi sanki rasyonel bir amaca doğru hareket eden bir ilerlememiş gibi yapılandırmayı tercih eder¹³. Bu tip bir ilerlemeci tarih anlayışıyla o, aynı zamanda “terörist” tasarım¹⁴ olarak adlandırdığı kehanetçi tarih tasarımına karşı çıkar. Yukarıda da değindiğimiz gibi, terörist tasarım, en genel anlamda, insanda ahlaki ve politik açıdan bir ilerleme olmadığını iddia eden tarih felsefeleridir.

Kant, kendi çağdaşı ve Alman Yahudi Aydınlanmasının en önemli temsilcilerinden biri olan Moses Mendelssohn’u terörist-kehanetçi tarih anlayışının takipçisi olarak görür. Nitekim Kant, *Yaygın Bir Söz Üstüne*’de, tarihte hiçbir ilerleme olmadığını, insanlığın sürekli olarak gerilediğini iddia eden Mendelssohn’a karşı şu eleştiride bulunur: “Mendelssohn kendi mensubu olduğu Yahudi halkının aydınlanması ve mutluluğu adına ... çabalarsa”, aslında, tarihte bir ilerleme olduğu “fikrine bel bağlar”¹⁵. Bu noktada Kant, Honneth’in de belirttiği gibi, Aydınlanma sürecine katkıda bulunmak isteyen birinin, ilerlemeci bir tarih anlayışını kabul etmesi gerektiğini vurgular¹⁶. Buna göre Aydınlanmaya katkıda bulunmak isteyen bir öznenin önündeki tek alternatif şudur: Önceki tarihsel süreci bir iyinin adım adım gerçekleşmesi olarak *yorumlamak* ve geleceğin daha iyiye doğru bir ilerleme olduğunu *varsaymak*.

Şimdi, bu varsayımsal tarih tasarımı bağlamında, Kant’ın temel referans noktası *kolektif özne*, yani *kamu*’dur. Kant’a göre, tarihi bir ilerleme olarak yorumlayabilmemizin meşru dayanağı ya da tarihsel ilerlemenin kanıtı, tarihsel değişim süreçlerine onay verenlerdir. O, ilerlemenin işaretinin bu onayda açığa çıktığını düşünür. Söz konusu tarihsel değişim süreçlerinin örnekleri, Basel Barış

¹² W. Benjamin, *Über den Begriff der Geschichte*, s. 695.

¹³ Bu konuda ayrıntılı bir analiz için bkz. Langthaler, s. 205-210.

¹⁴ I. Kant, *der Streit der Fakultäten*, s. 353

¹⁵ I. Kant, *Über den Gemeinspruch, Werkausgabe*, XI’inde, s. 168.

¹⁶ Bkz.. Honneth, s. 134; krş. aynı zamanda Pauline Kleingeld, *Fortschritt und Vernunft: Zur Geschichtsphilosophie Kants*, Königshausen & Neumann, Würzburg, 1995, s. 52-57.

Antlaşması (bu antlaşmaya yönelik bizzat Kant'ın kamusal bir özne olarak kendi onayı), II. Frederick döneminde yaşanan demokratik gelişmeler ve nihayet *Fakülteler Çatışması*'nda incelendiği gibi Fransız Devrimidir. Kant, bu devrime onay veren *kamu*'nun, tarihi, artık, anlamsız ve kaotik bir süreç olarak, yani zulmün sonsuz tekrarı, benzerliklerin sürekli yinelenmesi olarak değil, tam tersine ahlaki ve politik bir ilerleme olarak gördüğünü iddia eder¹⁷.

Kant, *Fakülteler Çatışması*'nda *kamu*'nun tarihsel olaylara verdiği bu tür tepkiler üzerinde yoğunlaşarak, insanın tarihsel öğrenme sürecini tarihsel ilerlemenin aracı olarak sunar¹⁸. Nitekim *Pragmatik Açından Antropoloji* adlı eserinde Kant, doğal koşulların insanda genetik bir öğrenme mekanizması oluşturduğunu söyler ve “tarihi, bir öğrenme süreci”¹⁹ olarak betimler. Buna göre, her çocuk, ona depolanmış bilgileri veren bir sosyalizasyon koşulları altında dünyaya gelir. Yani bu bilgi deposunu o, aile yaşantısı, eğitim ve kültür yoluyla kazanır. Kant, gayet haklı olarak söz konusu deponun nesilden nesile aktarılırken, her neslin kendi deneyimleriyle zenginleştiğini iddia eder²⁰. Dolayısıyla, tarihsel deneyimlerin kültür ve kültürel kurumlar üzerinde yarattığı bütün etkiler, nesilden nesile gelişerek aktarılır ve bu aktarım ortak bir hafızanın yaratılmasına hizmet eder.

Elbette ki, Kant, tarihsel ilerlemeyi sadece böyle bir öğrenme, aktarma ve zenginleştirme sürecine dayanarak açıklayamazdı; çünkü o, belli güçlerin ve iktidar yapılarının bu sürecin önünde bir engel teşkil ettiğinin farkındaydı. Bunlar, genel olarak kategorize edersek, alışkanlık haline gelmiş arzular ve de efendiler tarafından uygulanan örtük şiddettir diyebiliriz. Bu noktada Kant despotik-paternalist yönetimlere gönderme yapar. Bu tür yönetimler insanların arzularını ve tutkularını karşılayıp, onları manipüle ederek, söz konusu öğrenme sürecine ket vururlar²¹. Bu süreci daha ileri dereceden engellemek için efendilerin kullandığı öteki araçlar ise, korkutma, baskı, tehdit ve sansür gibi insanların kavrayış güçlerini çarpıtan iktidar araçlarıdır.

Şimdi, bu engellerden kurtulmanın bir yolu da, toplumsal hafızada yer bırakmış olayları hatırlamaktır. Hatıranın, genetik olarak ortak olan bir öğrenme süreciyle ve bu sürece katkıda bulunan “duyarlı” tarihçilerin eserleriyle nesilden nesile aktarılması mümkündür. Böylece özneler, geçmişte özgürlük ve eşitlik

¹⁷ I. Kant, *der Streit der Fakultäten*, s. 357-58.

¹⁸ Burada Kant'ın tarihsel ilerlemeyi, kamusal ve politik özne'nin özbilincine dayandırması, özellikle *Dünya Vatandaşlığı Niyetine Sahip Genel Bir Tarih İdesi*'nde geliştirdiği ve *Teori ve Pratik*'de yine bir varsayım olarak sunduğu “doğanın niyeti” veya “Kayra” teorisinden, başka bir deyişle, gizli el teorisinden tamamen farklıdır. (bkz. *Werkausgabe*, XI' içinde *Idee zur einer allgemeinen Geschichte ...* s. 35 vd.; *Über den Gemeinspruch...*, s. 169 vd., 172.

¹⁹ Kleingeld, s. 171.

²⁰ I. Kant, *Anthropologie in pragmatischer Hinsicht*, *Werkausgabe*, XII' içinde 680-5)

²¹ I. Kant, *Was ist Aufklärung*, *Werkausgabe*, XI' içinde s. 53-54 krş. aynı zamanda Honneth, s. 141-142.

gibi ideallerin somutluk kazandığı tarihsel olayları hatırlayarak, Kant’ın *Fakülteler Çatışması*’ndaki kelimeleriyle söylersek “uygun koşullar olduğundan (...) bu tarz yeni bir deneyime yeniden girişmenin yollarını” tekrar tekrar bulacaklardır²².

Sonuç olarak, Kant ve Benjamin şiddete veya barışa taraf olmak ile tarih tasarımlarımız arasındaki ilişkiyi ortaya koymuşlar; şiddete karşı durmanın belli bir tarih ve tarih yazımı anlayışına bağlı olduğunu göstermişlerdir. *Tarih, tarih yazımı* ve *hatırlama yetisi* arasındaki ilişki bağlamında da - her ne kadar hatırlamayı harekete geçiren metodolojik araçların niteliği bakımından ayrışsalar da - hatırlamaya barışçıl ve adil bir geleceğin kurulmasında politik bir işlev yüklemişlerdir. Buna göre, hem Kant hem de Benjamin, insanı, kendi tarihsel konumuna ilişkin öz-bilinç geliştirme gücüne sahip tarihsel bir varlık olarak görmüş; *modern* çağda yaşayan bu varlığın bizzat bu çağda yaşıyor olmaktan doğan etik ve politik sorumluluklarını kavrayabilme yeteneğinde olduğunu düşünmüşlerdir.

Söz konusu sorumluluklar, günümüzde de kendisini acil bir gereklilik olarak sunan dünya barışına işaret etmektedir.

²² *der Streit der Fakultäten* s. 361.

KAYNAKÇA

- BENJAMİN, Walter, “Über den Begriff der Geschichte”, *Gesammelte Schriften*, C. I.2, ed. Rolf Tiedemann ve Hermann Schweppenhäuser, Suhrkamp, Frankfurt am Main, 1991.
- GERHARDT, Völker, “Eine kritische Theorie der Politik: Über Kants Entwurf Zum Ewigen Frieden”, *Kritische Jahrbuch der Philosophie*, C 1 ed. Klaus-M. Kodalle, Königshausen und Neumann, Würzburg, 1996, ss. 5-20
- HONNETH, Axel, “Geschichte als Fortschritt?: Kants Geschichtsphilosophie und die Gegenwart”, *Kant Lebt*, ed. Birgit Recki ve S. Meyer, I. Ahl, Mentis, Paderborn, ss. 126-145, 2006.
- HÖFFE, Otfried, “Kant als Theoretiker der internationalen Rechtsgemeinschaft”, *Kant in der Diskussion der Moderne*, Ed. G. Schönrich – Y. Kato, Suhrkamp, Frankfurt am Main, 2. Baskı, s. 489-505, 1997.
- KANT, Immanuel, *Werkausgabe*, (12 Cilt Halinde), Ed. W. Weischedel, Suhrkamp, Frankfurt am Main 1977’ içinden *Zum Ewigen Frieden* (C. XI), *Der Streit der Fakultäten* (C. XI), *Über den Gemeinspruch* (C. XI), *Anthropologie in pragmatischer Hinsicht* (C. XII), *Was ist Aufklärung* (C. XI), *Idee zu einer allgemeinen Geschichte in weltbürgerlicher Absicht* (C. XI).
- KLEINGELD, Pauline, *Fortschritt und Vernunft: Zur Geschichtsphilosophie Kants*, Königshausen & Neumann, Würzburg, 1995.
- LANGTHALER, Rudolf, “Benjamin und Kant oder: Über den Versuch, Geschichte philosophisch zu Denken”, *Deutsche Zeitschrift für Philosophie*, 50, ss. 203-225, 2002.

